

APPENDIĊI IV

Mudelli ta' Possibilitajiet fil-Bidliet
għas-Sistema tal-Pensjonijiet Preżenti

IV

Is-*software* għall-mudell li intuża biex jitwettqu s-simulazzjonijiet dwar l-għażliet għall-bidliet fis-sistema preżenti tal-pensjonijiet huwa l-Għodod għas-Simulazzjoni tal-Għażliet fir-Riforma tal-Pensjonijiet (Pensions Reform Options Simulation Toolkit) imfasslin mill-Bank Dinji. Il-mudelli diversi simulati ġew imwettqa mill-Bank Dinji f'isem il-Grupp ta' Fiddma dwar il-pensjonijiet.

Is-supposizzjonijiet li ddaħħlu fil-mudell PROST kienu fuq żewġ saffi: (i) sitwazzjonijiet varjabbli makro ekonomiċi; u (ii) sitwazzjonijiet varjabbli għal pensjonijiet speċifiċi.

Dawn li ġejjin huma is-supposizzjonijiet prinipali li ġew applikati.

Varjabbli Makro Ekonomiċi

01. *Data* Demografiku

Id-*data* demografika li ġiet applikata hija d-*data* wżata mill-Bank Dinji fir-Rapport tiegħu ta' Marzu 2004. Din id-*data* inkisbet mill-Bank Dinji permezz tal-MCESD. Din id-*data* hija konsistenti mal-proġettazzjonijiet magħmula mill-Uffiċċju Nazzjonali ta' I-Istatistika.

- Madankollu ġew introdotti żewġ parametri għal din id-*data*. Dawn huma:
 - L-għadd ta' nies jaħdmu ser jiżiedu kull sena biż-żieda ta' 500 immigrant.
 - Dan hu bbażat fuq is-supposizzjoni l-oħra li n-numru ugwali ta' immigranti irġiel u nisa li jipparteċipaw fil-produzzjoni tax-xogħol huwa ugwali għan-numru tas-supposizzjoni ta' irġiel u nisa Maltin.
 - 70% jitqiesu li huma fis-segment ta' l-età bejn 18 u 45 sena: ħaddiema ta' età żgħira li jew ġew assenjati fuq proġetti f'Malta jew jixtiequ jiġu lejn Malta.
 - 30% jitqiesu li huma fis-segment ta' l-età bejn 45 u 60 sena: persuni b'esperjenza jew li jixtiequ jgħixu f'Malta u imbagħad jirtiraw.
 - L-għadd ta' nies jaħdmu ser jiżied kull sena biż-żieda ta' 150 emigranti li jiġu lura Malta.

Dan hu bbażat fuq is-supposizzjoni li n-numru ugwali ta' emigranti li jiġu lura ta' irġiel u nisa u li jipparteċipaw fil-produzzjoni tax-xogħol huwa ugwali għal dawk tas-supposizzjoni ta' irġiel u nisa Maltin.

100% jitqiesu li huma fil-gruppi ta' età ta' bejn 36 u 40 sena: persuni tat-tieni ġenerazzjoni minn ġenituri Maltin li jixtiequ jiġu lura lejn il-pajjiż tal-ġenituri tagħhom.

02. Żieda fil-GDP fit-termini reali

L-ekonomija joperaw b'mod cikliku. Is-supposizzjoni li qed issir hawnhekk hija illi waqt illi ssir ir-ristrutturazzjoni Malta tgawdi minn żieda fil-GDP ta' 4% fis-sena sa l-2020. Dan jillivella ruħu għal 2.5% wara dan biex iqis iż-żieda fil-GDP kemm għolja kif ukoll baxxa waqt l-operat futur ta' l-ekonomija.

03. Rata ta' l-inflazzjoni

L-inflazzjoni s'issa kienet raġonevolment baxxa f'Malta. L-inflazzjoni titqies li hi 2.5% oġhla mill-perjodu tal-mudell biex tiegħu in konsiderazzjoni iċ-ċikli ta' inflazzjoni kemm għoljin kif ukoll baxxi matul l-operat futur ta' l-ekonomija.

04. Rata ta' ġbir

Il-bidliet proposti jissuġġerixxu reġim ħafna aktar aggressiv għall-osservanza u l-infurzar. Għalhekk qed jitqies li l-Gvern jiġbor 95% tal-kontribuzzjonijiet dovuti lill-Istat għal Benefiċċji kontributorji.

05. Rata ta' Skont

Ir-rata ta' skont titqies li hi 5% f'termini reali. Dan hu ekwivalenti għal bejn wieħed u ieħor 7.5% f'termini nominali.

06. Parteċipazzjoni tan-Nisa

Il-parteċipazzjoni tan-nisa fl-ekonomija hija mistennija li tiżdied. Ix-xejra ta' imġieba tradizzjonali li l-irġiel jaħdmu u n-nisa jassumu r-responsabbiltajiet ta' ġenitur qed tinbidel fost il-ġenerazzjonijiet iżgħar tan-nisa. Madankollu, in-nisa li fil-preżent għandhom 40 sena jew iktar u li waqfu milli jaħdmu mhumiex mistennija li jerġgħu lura għax-xogħol f'numri kbar. Għalhekk hu mistenni illi sa l-2020 ir-rata ta' parteċipazzjoni ta' nisa preżenti tiżdied għal 55%.

Hekk kif l-istruttura demografika tan-nisa tinbidel, u in-nisa li illum għandhom 20 sena u 30 sena jixjieħu, hu maħsub li dan is-segment ta' nisa x'aktarx ikompli jaħdem fis-snin li ġejjin minkejja li jkunu miżżewġa u jkollhom responsabbiltajiet ta' ġenitur. Għalhekk hu maħsub li parteċipazzjoni tan-nisa ser tiżdied aktar u aktar mill-2020 'l quddiem. Din iż-żieda tkun ukoll sostnuta b'miżuri tal-pensjoni mmirati biex jassistu persuni biex jerġgħu jibdeu jaħdmu wara li jkollhom waqfien fil-karriera minħabba r-responsabbiltajiet ta' ġenitur. Għalhekk huwa maħsub li r-rata ta' parteċipazzjoni fl-impjieg ser tiżdied għal 62% mill-2021 'l quddiem.

Wieħed jista' jargumenta li din is-suppizzjoni hija waħda prudenti. Ma ġietx ikkunsidrata rata ta' parteċipazzjoni oġġla għax hu maħsub illi jrid jgħaddi ż-żmien biex ikun hemm bdil komplet fl-imġieba li jkun ifisser li maġġoranza kbira tan-nisa jaħdmu meta jkunu miżżewġa.

07. Rata tal-Qgħad

Malta sejra tgħaddi minn bidla strutturali konsiderevoli matul l-għaxar snin li ġejjin biex tkun aktar kompetittiva. Matul dan il-perjodu ta' żmien, hu maħsub li l-qgħad ikun ta' 7%. Hu maħsub ukoll li ladarba jsiru l-bidliet strutturali l-ekonomija tibda topera aħjar. Għalhekk hu maħsub li mill-2015 'l quddiem ir-rata tal-qgħad tkun ta' 6%.

08. Rata ta' Impjieg

Hu maħsub li r-rata ta' l-impjieg ser tkun endoġenea.

09. Żieda fil-Paga Reali Annwali

Premessa l-ħtieġa li jinżamm is-sehem tax-xogħol fil-GDP minkejja għadd ta' nies jaħdmu li jonqos, iż-żieda fil-paga reali annwali hi maħsuba li tkun 3%.

Sitwazzjonijiet Varjabbli Speċifii tal-Pensjoni

Ir-rakkomandazzjonijiet proposti mill-Grupp ta' Hidma tal-Pensjonijiet huma bbażat fuq il-bidliet li ġejjin. Dan jissejjaħ il-Mudell Bażi.

01. Pensjonanti Preżenti

Pensjonanti preżenti u individwi li ser jirtiraw qabel l-implimentazzjoni tal-bidliet proposti li huma maħsuba li ser jiġu ntrodotti fl-1 ta' Jannar, 2007, ma jiġux affettwati bir-rakkomandazzjonijiet proposti.

02. Età ta' l-Irtirar

L-età ta' l-irtirar għal 65 sena kemm għall-irġiel kif ukoll għan-nisa. Din tiġi ntrodotta kif ġej:

- (a) Fil-każ tan-nisa, l-età tal-pensjoni tkun 61 sena b'effett mill-1 ta' Jannar, 2007.
- (b) Iż-żieda fl-età tal-pensjoni għal kulhadd għall-għatba ta' 65 sena tibda mill-1 ta' Jannar, 2007, persuni li għandhom l-etajiet li ġejjin jirtiraw kif ġej:

Etajiet fl-1 ta' Jannar, 2007	Età ta' l-Irtirar
55 sena u aktar	L-ebda bidla
52 sena sa 54 sena	62 sena
49 sena sa 51 sena	63 sena
48 sena u inqas	65 sena

03. Pensjoni ta' l-Ewwel Pilastru

03.1 Il-garanzija tal-pensjoni minima fil-preżent hija:

Mhux miżżewweġ	Lm40.45 fil-ġimgħa
Miżżewweġ	Lm46.39 fil-ġimgħa

Dan hu maħsub li jżied kull sena mill-1 ta' Jannar, 2007 bir-rata ta' inflazzjoni ibbażata fuq l-Indiċi tal-Prezzjiet bl-Imnut.

03.2 Il-perjodu ta' kontribuzzjoni għall-akkumulazzjoni tal-pensjoni taż-żewġ terzi ta' l-Ewwel Pilastru għandu jżied minn 30 sena sa 40 sena mill-1 ta' Jannar, 2007 kif ġej:

Età fl-1 ta' Jannar, 2007	Perjodu ta' akkumulazzjoni
46 sena u aktar	L-ebda bidla mill-perjodu ta' akkumulazzjoni preżenti
40 sena sa 45 sena	35 sena
39 sena u inqas	40 sena

03.3 Il-linja bażi għall-kalkolu tal-pensjoni taż-żewġ terzi ta' l-Ewwel Pilastru tinbidel mill-aħjar tliet snin konsekuttivi mill-aħħar għaxar snin għall-impjegati u mill-medja tad-dhul nett ta' l-aħħar għaxar snin għal persuni li jaħdmu għal rashom għall-medja ta' akkumulazzjoni ta' kontribuzzjonijiet ta' 40 sena kemm għall-impjegat kif ukoll għal min jaħdem għal rasu, mill-1 ta' Jannar 2007 u tiġi ntrodotta kif ġej:

Età fl-1 ta' Jannar, 2007	Linja Bażi għall-Kalkolu ta' l-Ewwel Pilastru
55 sena u aktar	L-ebda bidla mill-linja bażi tal-perjodu tal-kalkolu preżenti
50 sena sa 54 sena	Medja ta' l-aħjar 5 snin
45 sena sa 49 sena	Medja ta' l-aħjar 10 snin
44 sena u inqas	40 sena

03.4 Mill-1 ta' Jannar, 2007 id-dhul tal-pensjoni ta' wara l-irtirar ta' żewġ terzi ta' l-Ewwel Pilastru jżied kull sena għall-pensjonanti kollha skond l-inflazzjoni bbażat l-Indiċi tal-Prezzjiet bl-Imnut.

- 03.5 Persuna tista' tkompli taħdem lil hinn mill-età ġdida statutorja ta' l-irtirar waqt li tgawdi minn pensjoni taż-żewġ terzi ta' l-Ewwel Pilastru (u tat-Tieni Pilastru) mingħajr l-ebda limitu fuq id-dħul bla ħsara għal ħlas tal-kontribuzzjoni ta' l-Ewwel Pilastru. Din il-miżura tibda sseħħ fl-istess hin mar-rakkomandazzjonijiet proposti dwar l-età ta' l-irtirar.
- 03.6 L-iskema prezenti tal-pensjonijiet ta' l-invalidità għandha tiġi riveduta bil-ħsieb li l-kriterji ta' eliġibilità jsiru aktar stretti kif ukoll biex jiġi adottat il-prinċipju ta' rijabilitazzjoni jew xogħol alternattiv qabel il-pensjoni.
- 03.7 Il-limitu tad-Dħul Pensjonabbli Massimu ta' l-Ewwel Pilastru mill-1 ta' Jannar, 2007 ikun id-dħul Pensjonabbli Massimu Prezenti aġġustat kull sena biex iqis l-inflazzjoni.
- 03.8 M'għandu jkun hemm l-ebda bidla fil-kontribuzzjonijiet tal-Klassi I u tal-Klassi II.
- 03.9 Għall-għanijiet ta' mudell biss hu maħsub li 2% tal-kontribuzzjoni tas-sigurtà soċjali mħallsa minn impjegati (is-sehem tal-Klassi I hu ta' 10) u 1% ta' l-Għotja ta' l-Istat (is-sehem tal-Klassi I hu ta' 10%) tmur fil-Fond tas-Saħħa.
- 03.10 Mill-1 ta' Jannar, 2007 il-Benefiċċji mhux kontributorji kollha jkunu ffinanzjati mill-Fond Konsolidat.
- 03.11 Għall-għanijiet ta' mudell hu maħsub li mill-1 ta' Jannar, 2007 tiġi ntrodotta politika li tikkredita persuna b'sentejn għal kull tarbija li titwieled bla ħsara għall-fatt li dik il-persuna għandha tmur lura għax-xogħol għall-istess perjodu.

04. Skema tal-Pensjoni tat-Tieni Pilastru

- 04.1. L-iskema tal-Pensjonijiet tat-Tieni Pilastru tiġi ntrodotta fuq bażi volontarja mill-1 ta' Jannar, 2006. Qed jiġi maħsub li din l-iskema jkollha dawn ir-rati li ġejjin ta' persuni li joħduha:

2006	4%
2007	5%
2008	6%
2009	7%

Għall-għanijiet ta' mudell biss hu maħsub li l-kontribuzzjoni li għandha titħallas minn min iħaddem u mill-impjegat matul dan il-perjodu tkun 2% rispettivament.

- 04.2 Għall-għanijiet ta' mudell hu maħsub li l-iskema tal-Pensjoni tat-Tieni Pilastru tiġi ntrodotta fuq bażi mandatorja għal persuni li għandhom 45 sena u inqas. Il-kontribuzzjonijiet huma maħsuba li jkunu kif ġej:

2010 sa 2024	2% kull wieħed mill-impjegat u minn min iħaddem
2025 ħl quddiem	5% kull wieħed mill-impjegat u minn min iħaddem

- 04.3 L-ispejjeż ta' amminstrazzjoni ta' l-iskema tal-Pensjoni tat-Tieni Pilastru huma maħsuba li jkunu Lm1,000,000 għal kull waħda mill-ewwel tliet snin minn meta din tiġi ntrodotta mandatorjament. Hu maħsub li dan jinżel għal Lm750,000 kull sena ladarba jkunu saru l-ispejjeż inizjali ta' mobilizzazzjoni.

- 04.4 Ir-rata tar-rikavat fuq investimenti f'fond privat meta wieħed iqis ir-regola ta' *prudent person* kif ukoll il-kriterji ta' diversifikazzjoni kwantitattiva hi maħsuba li tkun ta' 5% f'termini reali.

04.5 Qed jiġu kalkolati regoli ta' anwitizzazzjoni li ġejjin:

- Kumpannija ta' l-assigurazzjoni fuq il-ħajja maħsuba jużaw 4% meta jikkalkolaw vitalizzji biex ikopru riskju fuq ħajja twila
- Vitalizzji maħsuba bbażat fuq tabelli ta' ħajja l-istess għaž-żewġ sessi
- Vitalizzji maħsuba huma indijati skond l-inflazzjoni.

04.6 Għall-għanjiet ta' mudell biss hu maħsub li jinħoloq Fond tal-Kompensazzjoni ta' Pensjonijiet li jkun iffinanzjat mill-Iskema tal-Pensjonijiet tat-Tieni Pilastru Stess fejn 1% tal-kontribuzzjonijiet annwali totali għall-Iskema tal-Pensjoni tat-Tieni Pilastru jmorri f'dan il-Fond.

05. Tifsiriet ta' Persuni li Jaqilgħu Paga

Is-supposizzjonijiet li ġejjin qed jittieħdu fit-tifsira ta' persuni li jaqilgħu l-paga:

05.1 Persuna li taqla' paga għolja:

Tibda taħdem meta jkollha 24 sena. Tirtira ta' 65 sena. Tibda taħdem b'paga li hi d-doppju tal-paga medja ta' persuna ta' 24 sena. Iż-żieda fil-paga annwali hija 10% ogħla miż-żieda medja fil-pagi. Ir-rata tal-mortalità hija 10% anqas mill-medja. Tkun sena barra mill-karriera tiegħu / tagħha biex tistudja.

05.2 Persuna li taqla' paga medja

Tibda taħdem meta jkollha 22 sena. Tirtira ta' 65 sena. Tibda taħdem b'paga medja ta' persuna ta' 22 sena. Iż-żieda fil-paga annwali hija ugwali għaž-żieda medja fil-pagi. Ir-rata tal-mortalità hija medja. Tkun sena barra mill-karriera tiegħu / tagħha fl-età ta' 26 sena.

05.3 Persuna li taqla' paga baxxa

Tibda taħdem meta jkollha 18-il sena. Tirtira ta' 65 sena. Tibda taħdem b'paga li hi 60% tal-paga medja ta' persuna ta' 18-il sena. Iż-żieda fil-paga annwali hija 10% inqas miż-żieda medja fil-pagi. Ir-rata tal-mortalità hija 10% ogħla mill-medja. Tkun bla xogħol għal sentejn.

